

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 22.09.2022
Published /Yayınlanma 31.10.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Sana, S.S., Sağlam Sana, T., Kabar, M. & Sadık,Z. (2022). Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okul işletmesinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara karşı çözümlerinin analizi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(88), 2090-2099. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3307>

Salim Seyfettin SANA
<https://orcid.org/0000-0002-2702-5166>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Mürsel KABAR
<https://orcid.org/0000-0002-9135-1855>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Tuba SAĞLAM SANA
<https://orcid.org/0000-0003-0059-8375>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Zülküf SADIK
<https://orcid.org/0000-0001-9902-2725>
MEB, Diyarbakır/TÜRKİYE

BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLI OKULLARDA GÖREV YAPAN MÜDÜR YETKİLİ ÖĞRETMENLERİN OKUL İŞLETMESİNDE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE BU SORUNLARA KARŞI ÇÖZÜMLERİNİN ANALİZİ

ANALYSIS OF THE PROBLEMS ENCOUNTERED BY PRINCIPAL AUTHORIZED TEACHERS WORKING IN MULTIGRADE SCHOOLS AND THE SOLUTIONS DEVELOPED FOR THESE PROBLEMS

ÖZET

Bu araştırma, müdür yetkili öğretmenlerin görev yaptığı Birleştirilmiş Sınıflı Okullar (BSO)'da okul işletmesiyle ilgili karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara ilişkin geliştirdikleri çözüm önerilerini müdür yetkili öğretmenlerin belirttiği görüşlere dayanarak sunmayı amaçlamaktadır. Araştırmada bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır'ın Sur ilçesinde birleştirilmiş sınıflı okullarda müdür yetkili öğretmen olarak görev yapan 12 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen 9 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, elde edilen veriler içerik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulardan bazıları şu şekilde özetlenebilir. Müdür yetkili öğretmenlerin görev yaptıkları okullarında en çok donatım, onarım ve okula kaynak sağlama konusunda sorunlarla karşılaşmışlardır. Bunun dışında ödeneklerinin yetersiz olduğunu, personel konusunda eksiklik yaşandığı ve bu durumların okul işletmesi yönünden olumsuzluklar oluşturduğunu ifade ederken, bu sorunlara çözüm önerisi olarak her okulun kendine ait bir bütçesinin ve personelinin olmasını önermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Müdür Yetkili Öğretmen, Okul İşletmesi.

ABSTRACT

This research aims to present the problems faced by the principal-authorized teachers regarding the school operation in the Multigrade schools where they work and the solutions they have developed for these problems based on the opinions expressed by the principal-authorized teachers. Qualitative technique, one of the scientific research methods, was used in the research. The study group the research consists of 12 participants who work as principal-authorized teachers in Multigrade schools in the Sur district of Diyarbakır. In the research, a semi-structured interview form with 9 questions developed by the researcher was used as a data collection tool, and the obtained data were analyzed using the content analysis technique. Some of the findings obtained in the study can be summarized as follows: In the schools where the principal authorized teachers work, they mostly encountered problems in equipping, repairing, and providing resources to the school. In addition, they stated that their allowances were insufficient, there was a shortage of staff, and these situations had negative effects on the school management, and they suggested that each school should have its own budget and staff as a solution to these problems.

Keywords: Principal Authorized Teacher, School Management.

Issue/Sayı: 88

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

1. GİRİŞ

Türkiye’de 2018–2019 eğitim-öğretim yılı verilerine göre; 135.924 öğrenci birleştirilmiş sınıflı okullarda eğitim almaktadır (MEB, 2019).

Birleştirilmiş sınıf uygulaması ülkemiz 4+4+4 eğitim sistemi içinde yer alan ilköğretim uygulamasının birinci kademesine (1.2.3.4. sınıflara) yönelik bir uygulamadır.

Birleştirilmiş sınıflarda öğrenciler, öğretmenlerinin kılavuzluğunda tek başlarına veya grupla beraber çalışırlar. Bu sebeple BSO’lar öğrenci merkezli okullardır ve en güzel aktif öğretim ortamlarıdır (Tekişik ve Mıhçı, 1968). Farklı kademelerdeki sınıf seviyelerinde olan öğrencilerin birleştirilmesiyle oluşturulan gruplarda değişik yaş, bilgi ve tecrübedeki öğrenciler bir arada olduğu için etkileşim, arkadaşından öğrenme ve yardımlaşma imkânı sağlar. Öğretmenin farklı kademelerdeki öğrencilerle ders işlediği saatlerde diğer öğrenciler yalnız başlarına çalıştıkları için öz denetim, araştırma yapma, kendi kendine öğrenme yetenekleri gelişir (Köksal, 2003).

Birleştirilmiş sınıflı okullar nihayetinde MEB’e bağlı resmi okul statüsünde olduğundan büyük okul diye tabir edilen müstakil müdürlüğü bulunan okullardan beklenen tüm beklentiler bu okullar içinde geçerlidir. İhtiyaçlar bakımından BSO’lar diğer okullarla aynı ya da benzer ihtiyaçlara sahiptir. Bu sebeple birleştirilmiş sınıflı okullarda çalışan müdür yetkili öğretmen okulun boyasından çatı, kapı, pencerelerin tamiri; tuvaletlerin hijyeni, okulun ısınması vb. tüm sorunlara gayret göstermek ve çözmek durumundadır. Doğan (2000) araştırmasında “Birleştirilmiş sınıflı okulların tamamına yakınında yardımcı personelin bulunmadığını, okulun bakım ve onarımlarının her öğretim yılının başında öğretmen, öğrenci ve veliler tarafından yapılmak durumunda kaldığını” belirtmiştir. Eğitim yuvası olan okulların belirlenen hedeflere ulaşmasında okul yöneticilerinin yeterliliğe sahip olması büyük bir etkidir. Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin ise mesleki becerilerinin yanında yöneticilik becerilerinin de yeterli düzeyde olması beklenir. Bu araştırma, müdür yetkili öğretmenlerin görev yaptığı birleştirilmiş BSO’lar da okul işletmesiyle ilgili karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara karşı çözüm önerilerini müdür yetkili öğretmenlerin fikirlerine dayanarak açıklamayı amaçlamaktadır.

1.1. Problem Durumu

BSO’lar genellikle kırsal kesimlerde nüfusun az olduğu yerleşmelerdeki öğrencilerin eğitim almalarını sağlayan okullardır. Çoğunlukla bir-iki derslik ve küçük bir idare odası şeklinde oluşturulan bir yapıya sahiptir. Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmen sayısı 4’ten azdır. Bu okulların yönetim şekilleri öğretmen, derslik ve öğrenci sayısına göre farklılık göstermektedir.

Birleştirilmiş sınıflı okullar dersliklere ayrılarak okutulur yani bir öğretmen, bazen dört sınıf düzeyini, bazen iki farklı sınıf düzeyini aynı derslikte okutabilmektedir. Bu durum eğitim öğretim sürecinde olduğu gibi okul işletmesinde de bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Bu okullarda görev yapan öğretmenlerin diğer meslektaşları gibi mesleğinin gerektirdiği vazifelerin dışında okulun işletilmesi ile ilgili vazifeleri yerine getirmek durumundadır. Her okulun olduğu gibi birleştirilmiş sınıflı okulların da kendine özgü problemleri vardır. Bunlar; okul işletmesi, öğrenci hizmetleri, öğrenme-öğretme süreci, aile ve çevre hizmetleri, personel hizmetleri, mesleki gelişim, fiziki şartlar ve ulaşım başlıkları altında ifade edilebilir.

1.2. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Bu araştırma birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okul işletmesinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin geliştirdikleri çözümlerinin analizini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, bu çalışmanın temel amacı günümüz koşullarında köylerde görev yapan Müdür yetkili öğretmenlerin okul işletmesi hakkındaki sorunlarını, müdür yetkili öğretmenlerin görüşlerine göre analiz ederek belirlemek ve bu sorunlara çözüm önerilerinin analizini yapmaktır. Bunun yanında bu çalışma ile yeni göreve başlayacak olan Müdür Yetkili öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflı okullarda ne gibi sorunlarla karşılaşabileceklerini ve bu sorunlarla nasıl baş edebileceklerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

1.3. Problem Cümlesi

Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okul işletmesinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin geliştirdikleri çözümleri nelerdir?

Okulun donatım işleri konusunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözümleri nelerdir?

Okulun onarım işleri konusunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözümleri nelerdir?

Okulun güvenlik işleri konusunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözümleri nelerdir?

Okulu koruma ve güzelleştirme işleri konusunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözümleri nelerdir?

Okulun lojman işleri konusunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözümleri nelerdir?

Okulun yazışma işleri konusunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözümleri nelerdir?

Okulun hesap işleri konusunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözümleri nelerdir?

Okulun ayniyat işleri konusunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözümleri nelerdir?

Okula kaynak sağlama işleri konusunda karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözümleri nelerdir?

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır ili Sur ilçesinde birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okul işletmesinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin geliştirdikleri çözümlerinin analizi için elde edilen görüşme kayıtlarıyla sınırlıdır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması

Birleştirilmiş sınıflar uygulama olarak bir öğretmenin birden fazla kademedeki sınıfın ilköğretimde birleştirilerek ders yapılmasıdır. Birleştirilmiş sınıflar uygulaması ülkemize özgün bir uygulama olmamakla birlikte dünyanın değişik birçok ülkesinde uygulanan bir öğretim metodudur (Fidan ve Baykul,1993).

BSO'lar da yapılan öğretim şekli birleştirilmiş sınıfları diğer bağımsız sınıflardan ayıran en önemli farklılıktır. Bu sınıflarda eğitim alan öğrenciler, akran gruplarının bir arada olduğu bağımsız sınıflardan farklı olarak derslerde zamanın azımsanamayacak kadar ki kısmını bireysel çalışmalar ve öğrenmelerle geçirirler. Bu sebeple birleştirilmiş sınıflarda eğitim alan öğrenciler kendi öğrenmelerinin mesuliyetini normal sınıflarda eğitim alan öğrencilere göre daha fazla taşırlar (Fidan ve Baykul, 1993). Birleştirilmiş sınıflı okullarda sınıf meydana getirme şekilleri Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo.1. Birleştirilmiş Sınıflı Okullarda Sınıf Meydana Getirme Şekilleri

Öğretmen Sayısı	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf
1		(1+2+3+4) sınıflar		
2		1 ve 2. sınıflar	3 ve 4. sınıflar	
3	1. sınıf	2 ve 3. sınıflar		4. sınıf

2.2. Okul İşletmesi

Okul işletmeciliği en genel anlamıyla eğitim için kullanılacak bina, tesis, araç ve gereçlerin hazır halde bulundurulması, okulun kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasını kapsamaktadır. Başarılı bir okul yöneticisi eğitim-öğretimin niteliğini artırmayı amaçlamalıdır. Bunu amaçlarken de aynı zamanda okul işletme araçlarını da etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamalıdır. Okul işletmesi alanına giren işler şunlardır (Balcı ve Aydın, 2004).

2.2.1. Bina Donatım İşleri

Donatım okullarda eğitim-öğretim işlerinin yürütülmesinde kullanılan araç ve gereçlerin tamamını kapsar. Öğrenci ve öğretmen sıra-masaları, sınıf tahtaları, dolaplar, yazı araçları, bilişim araçları vb. gereçler donatım kapsamında değerlendirilir. Her takvim yılının sonunda okullarda kullanılan donatım malzemelerinin sayım ve düşümü yılsonu işlemi yapılarak düzenlenir.

2.2.2. Bakım ve Onarım İşleri

Okulların bakım ve onarımları ile ilgili iş ve işlemler devlet binaları bakım ve onarım yönetmeliğinde ayrıntılı olarak belirlenmiştir. Bakım genel olarak hizmetin aksamasını önlemek için bina içinde veya dışında bina ile ilgili işlerin belli zaman aralıklarıyla kontrol edilip ufak onarımlarının yapılmasıdır.

Onarım ise tesis ile ilgili donatımların kanuni kullanma süreleri içinde hizmete hazır bulundurulması, bunun için gerekli incelemelerin yapılması ve gerekli düzeltme, yenileme ve değişiklik yapma işidir.

2.2.3. Yazı İşleri

Kurumlardan veya bireylerden okula gelen veya gönderilen yazışmaları kapsar. Yazışmalar yeni usule göre doküman yönetim sistemi üzerinden e imzalı olarak gerçekleştirdiği gibi eski usullerde de yapılır. Yazılara muhtevasına göre desimal dosya numaralarından uygun olanı ile numaralandırılarak dosyalanır.

2.2.4. Ayniyat İşleri

Okulların kullanımına sunulan her türlü araç gereç ve tüketim malzemelerini kapsar. Bu araç gereç ve malzemelerin taşınır kayıt yönetim sistemince kayıt altına alınması ve kullanılıp tükenen veya kullanım dışı olan ayniyatların TKYS sisteminden düşülmesi gerekir. Taşınır kayıt yönetim sistemine giriş yetkisi olan okul kullanıcısı tüm bu iş ve işlemleri yapmakla mükelleftir.

2.2.5. Kooperatif ve Kantin İşleri

Okulların gelir kaynakları arasında yer alan kooperatif ve kantinlerin iş ve işlemleri okul aile birliklerince yürütülür. Eğitim-Öğretim yılı başında toplanan okul öğrenci velilerince oluşturulan birlik MEB Okul Aile Birliği Yönetmeliği usul ve esaslarına göre oluşturulur. Okul yönetimince birlik başkanı TEFBİS modülüne eklenir ve şifre tanımlanır. Birliğin yapacağı tüm gelir-gider işlemleri noter onaylı okul aile birliği karar defterine işlendikten sonra bu modül üzerinden gerekli işlemlerin yapılması ile kayıt altına alınır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Müdür yetkili öğretmenlerin görev yaptığı birleştirilmiş BSO'lar da okul işletmesi ile ilgili karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara karşı çözüm önerilerini belirlemek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılarak BSO'lar da okul işletmesi ile ilgili karşılaşılan sorunlar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Nitel araştırmalar araştırılacak olan olgu ya da nesnelere doğal ortamlarında gözlemlemeye, anlamlandırmaya ve yorumlamaya imkân veren araştırma türüdür (Denzin ve Lincoln, 1998). Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin şahsi görüşlerini belirtebilmeleri için nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Diyarbakır'ın Sur ilçesinde BSO'lar da müdür yetkili öğretmen olarak görev yapan 12 kişiden oluşmaktadır. Çalışma grubu ölçüt örnekleme ve kolay ulaşılabılır örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme belli hususiyetleri içeren durumları, aracısız olarak probleme mensup örnekleme seçmeyi amaçlamaktadır. Kolay ulaşılabılır örneklem zaman ve maliyet gibi kısıtlamalardan dolayı en yakın kişi veya nesnelere örnekleme dâhil etmedir (Karasar, 2011).

Çalışma grubunda yer alan katılımcılara verilen kodlar, cinsiyet, yaş, öğretmenlik statüsü ve mesleki deneyimlerine ait bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Öğretmenlik Statüsü	Mesleki Deneyim
M1	Kadın	20-25	Söz.	0-5
M2	Erkek	20-25	Söz.	0-5
M3	Erkek	30-40	Kad.	6-10
M4	Kadın	25-30	Kad.	0-5
M5	Kadın	30-40	Kad.	6-10
M6	Erkek	40 +	Kad.	11-15
M7	Erkek	20-25	Söz.	0-5
M8	Erkek	30-40	Kad.	6-10
M9	Kadın	30-40	Kad.	6-10
M10	Erkek	25-30	Kad.	0-5
M11	Erkek	25-30	Kad.	0-5
M12	Erkek	40 +	Kad.	16-20

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okul işletmesi ile ilgili karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri hakkında şahsi fikirlerini alabilmek için iki kısımdan oluşan görüşme formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. İlk kısımda kişisel bilgilerle ilgili, ikinci kısımda BSO işletmesiyle ilgili 9 açık uçlu soru bulunmaktadır. Hazırlanan görüşme formu alanında uzman araştırmacılara sunulmuştur. (Doç. Dr. ve Dr. iki öğretim üyesi) Uzman görüşleri alındıktan sonra görüşme formlarına son hali verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Yapılan araştırmada veriler nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme tekniği ile toplanmıştır. Veri toplama sürecinde hazırlanmış olan görüşme formu müdür yetkili öğretmenlere elden, Whatsapp ve mail kullanılarak ulaştırılmıştır. Görüşme öncesinde müdür yetkili öğretmenlere bilgilendirme amaçlı onam formu sunulmuş araştırma hakkında detaylı bilgilendirme yapılmıştır. BSO'lar da görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin cevapları bire bir görüşme yoluyla elden, Whatsapp ve mail üzerinden geri toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada birebir görüşme, Whatsapp ve mail üzerinden elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analiz tekniğinde doküman metinleri ve gözlem notları doğrudan alıntılarla probleme ilişkin veriyi kategorize ederek anlamak ve sunmak esastır. Bu gaye ile veriyi içeriğine göre gruplar veya tanıttıcı kodlar verilir. Yapılan yorumlardan çıkarılan sonuçlar veriler ile birlikte bütün olarak sunulur.

4. BULGULAR

Bu bölümde elde edilen veriler ve verilere dair bulgular alt problemlere ilişkin olarak, alt problem sırası gözetilerek ayrı ayrı verilmiştir. Müdür yetkili öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler temalar ve o temalara ilişkin alt temalar şeklinde sunulmuştur.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemi Olan “Öğretmenlerin Okulun Donatım İşleri Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Nelerdir? İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Okulun Donatım İşleri Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar İle İlgili Bulgular

Temalar	f
Fiziki donatımlar	8
Elektronik donatımlar	9
Ders araç-gereçleri	6

Tablo 3'ten anlaşılacağı üzere müdür yetkili öğretmenlerin donatım konusunda en fazla karşılaştığı sorunların “elektronik donatım” malzemeleri ile ilgili olduğunu söylemişlerdir. Elektronik donatım malzemeleri olan bilgisayar, yazıcı vb. donatımların bozulmaları durumunda problemin öğretmenler tarafından çözüldüğü anlaşılmaktadır. Bu durumun okul işletmesinde müdür yetkili öğretmenlerin problemlerle karşı karşıya kalmalarının göstergesidir. Tekrarlanma oranı ikinci sıradaki kod ise “fiziki donatım” malzemeleridir. Öğretmenlerin okulun donatım işleri konusunda karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ait görüşleri şu şekildedir.

“Okulun var olan eski malzemelerinin atıl duruma düşmesi karşılaşılan en büyük sorunumuzdur. Genellikle bu sorunu müstakil müdürlüğü olan okullar veya il merkezindeki büyük okullardan temin etme yoluyla gideriyoruz”(M4)

“Donatım işlerinde genelde bozulmalar oluyor ve tamirini genelde kendimiz karşılıyoruz”(M7)

“Donatım işlerinde büyük sıkıntılar yaşıyoruz, karşılaştığımız sorunları ilçe milli eğitim müdürlüğü ile görüşmelerden genellikle bir çözüm çıkmıyor, ödenek eksikliği yüzünden büyük sorunlar yaşıyoruz. Küçük sorunları kendimiz çözüyoruz” (M11)

Okulun onarım işleri konusunda ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz ve bu sorunları hangi yöntemlerle çözüyorsunuz sorusuna müdür yetkili öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler, alt temalara göre kategorize edilerek kodlanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler temalar ve o temalara ilişkin alt temalar şeklinde verilmiştir.

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemi Olan “Öğretmenlerin Okulun Onarım İşleri Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Nelerdir? İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Okulun Onarım İşleri Konusunda Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Bulgular

Temalar	f
Büyük onarım	6
Küçük onarım	9

Tablo 4’ten anlaşılacağı üzere müdür yetkili öğretmenlerin onarım konusunda en fazla karşılaştığı sorunları “küçük onarım” olduğunu söylemişlerdir. Öğretmenlerin bu duruma karşı farklı çözüm yolları geliştirdikleri açıklamalarında anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin onarım işleri konusunda karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ait görüşleri şu şekildedir.

“Büyük onarımları milli eğitim müdürlüğüne bildiriyoruz lamba, cam, kapı kolu gibi ufak onarımları kendimiz hallediyoruz” (M7)

“Küçük onarımları kendi bütçemizden karşılamaya çalışıyoruz, büyük onarımlar ilçeye yapılan görüşmelerden ödenek varsa halloluyor yoksa onarımlar kalıyor.” (M2)

“Okulun çatı, elektrik, su tesisatı sorunları ile karşılaşıyoruz. Ya kendi imkânlarımızla ya da velilerin desteği ile çözüyoruz.” (M8)

“Okulun onarım işleri konusunda çok sıkıntı yaşıyoruz. Bakanlıktan ödenek talebi konusunda bilgimiz olmadığı için genelde veliler ya da öğretmen arkadaşlar sorunları çözmeye çalışıyoruz.”(M12)

Okul güvenlik işleri konusunda ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz ve bu sorunları hangi yöntemlerle çözüyorsunuz sorusuna müdür yetkili öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler, alt temalara göre kategorize edilerek kodlanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler temalar ve o temalara ilişkin alt temalar şeklinde verilmiştir.

4.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemi Olan “Öğretmenlerin Okul Güvenlik İşleri Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Nelerdir? İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Okulun Güvenlik İşleri Konusunda Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Bulgular

Temalar	f
Güvenlik sorunu yaşanıyor	2
Güvenlik sorunu yaşanmıyor	8

Tablo 5’ten anlaşılacağı üzere müdür yetkili öğretmenlerin okulun güvenliği konusunda büyük oranda sorun yaşanmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin okul güvenlik işleri konusunda karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ait görüşleri şu şekildedir.

“Birleştirilmiş sınıflarda güvenlik personeli olmadığı için, muhtar veya okula evi yakın velilerden yardım istiyoruz. Bölge güvenlik birimlerine (jandarma) altı ayda bir yazı ile bildiriyoruz.” (M12)

“Kırsal kesimde güvenlik konusunda büyük sıkıntılar yaşanmıyor” (M7)

“Kırsal bölgede pek sıkıntı olmuyor” (M3)

“Okulun güvenliği ile ilgili pek bir sıkıntı yaşamıyoruz. Okul köyün içinde olduğu için yakın evler sahip çıkıyor okula, hırsızlık olayı ile karşılaşmadık hiç.” (M6)

“Kırsal kesimde nüfus çok fazla olmadığından herkes birbiri ile tanık veya akraba oluyor. Bundan dolayı yabancı biri köye girince hemen dikkat çekiyor. Bu sebeple güvenlik sorunu yaşamıyoruz. Okula yakın olan evler okula sahip çıkıyor diyebilirim.” (M9)

Okulu koruma ve güzelleştirme işleri konusunda ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz ve bu sorunları hangi yöntemlerle çözüyorsunuz sorusuna müdür yetkili öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler, alt temalara göre kategorize edilerek kodlanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler temalar ve o temalara ilişkin alt temalar şeklinde verilmiştir.

4.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemi Olan “Öğretmenlerin Okulu Koruma Ve Güzelleştirme İşleri Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Nelerdir? İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Okulu Koruma ve Güzelleştirme İşleri Konusunda Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Bulgular

Temalar	f
Öğretmenlerin katkısı	7
Velilerin katkısı	5
Hayırsever kuruluşlar	2

Tablo 6’dan anlaşılacağı üzere müdür yetkili öğretmenlerin okulu koruma ve güzelleştirme konusunda karşılaştığı sorunlara en fazla katkıyı okulda görev yapan öğretmenlerin sunduğunu belirtmişlerdir. İkinci sırada en fazla tekrar eden kod velilerin katkısı şeklindedir. Öğretmenlerin okulu koruma ve güzelleştirme işleri konusunda karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ait görüşleri şu şekildedir.

“Genelde okulda yapılan işlere zarar verilmemesi en büyük arzumuzdur. Okul koruma ve güzelleştirme için öğrenci ve veli ile ilişkileri geliştirmek yoluyla çalışmalar yapıyoruz.” (M4)

“Genelde imece usulü yapıyoruz” (M7)

“Kendi çabalarımızla bir şeyler yapmaya çalışıyoruz.” (M9)

“Genelde öğretmen veli ve hayırsever kuruluşlarla görüşmeler yapıyor, bu durumla ilgili bir şeyler yapamaya çalışıyoruz.” (M3)

“Öğretmenler olarak bir şeyler yapmaya çalışıyoruz.” (M12)

Okulun lojman işleri konusunda ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz ve bu sorunları hangi yöntemlerle çözüyorsunuz sorusuna müdür yetkili öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler, alt temalara göre kategorize edilerek kodlanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler temalar ve o temalara ilişkin alt temalar şeklinde verilmiştir.

4.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemi Olan “Öğretmenlerin Okulun Lojman İşleri Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Nelerdir? İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Okulun Lojman İşleri Konusunda Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Bulgular

Temalar	f
Okul lojmanı yok	12

Tablo 7’den anlaşılacağı üzere müdür yetkili öğretmenlerin okulun lojman işleri konusunda sorun yaşamadığı görülmektedir. Öğretmenlerin okulun lojman işleri konusunda karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine araştırmaya katılan bütün katılımcılar okulun lojmanının bulunmadığını belirtmişlerdir.

Okulun yazışma işleri konusunda ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz ve bu sorunları hangi yöntemlerle çözüyorsunuz sorusuna müdür yetkili öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler, alt temalara göre kategorize edilerek kodlanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler temalar ve o temalara ilişkin alt temalar şeklinde verilmiştir.

4.6. Araştırmanın Altıncı Alt Problemi Olan “Öğretmenlerin Okulun Yazışma İşleri Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Nelerdir? İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Okulun Yazışma İşleri Konusunda Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Bulgular

Kodlar	F
İnternet altyapısı	5
DYS kullanamama	3
Elektrik kesintisi	6

Tablo 8’den anlaşılacağı üzere müdür yetkili öğretmenlerin okulun yazışma işleri konusunda yaşadığı sorunlarda tekrarlanma oranı en fazla olan kod “elektrik kesintisi” inden kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Yazışmaların doküman yönetim sistemi (DYS) gibi elektronik ortamda yapılması

nenediyle elektrik kesintilerinin yazışmaları sekteye uğrattığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin okulun yazışma işleri konusunda karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ait görüşleri şu şekildedir.

“Sık sık köyde elektrik sıkıntısı yaşadığımızdan gelen yazıları zamanında göremeyebiliyoruz ve bu sebeple yazılara zamanında cevap veremediğimiz oluyor. Bu tür durumlarda yazışmalarımızı elden veriyoruz.” (M6)

“Öğretmenlikte ilk yılım olduğu için DYS(doküman yönetim sistemi)’nin kullanımını tam olarak bilmiyorum. Bundan dolayı yazışmalarımı ilçe milli eğitime giderek oradaki memurlardan yardım alarak yapıyorum. Bu konuda milli eğitim müdürlüğünün DYS hakkında kurs vermesi bizler için olumlu olacaktır” (M1)

“Yazışma işleri olursa ilçe milli eğitimden destek alıyorum” (M2)

Okulun hesap işleri konusunda ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz ve bu sorunları hangi yöntemlerle çözüyorsunuz sorusuna müdür yetkili öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler, alt temalara göre kategorize edilerek kodlanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler temalar ve o temalara ilişkin alt temalar şeklinde verilmiştir.

4.7. Araştırmanın Yedinci Alt Problemi Olan “Öğretmenlerin Okulun Hesap İşleri Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Nelerdir? İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Okulun Hesap İşleri Konusunda Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Bulgular

Temalar	f
TEFBİS ile ilgili sorunlar	1
Bütçe yetersizliği	3

Tablo 9’den anlaşılacağı üzere müdür yetkili öğretmenlerin okulun hesap işleri ile ilgili karşılaştığı sorunlarda tekrarlanma oranı en fazla olan kod “bütçe yetersizliği” dir. Müdür yetkili öğretmenlerin okulun bütçesinin olmadığını ve bu durumun kendilerine sorun oluşturduğunu belirtmektedirler. Öğretmenlerin okulun hesap işleri konusunda karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ait görüşleri şu şekildedir.

“Okulun herhangi bir gelir kaynağı olmadığından genellikle hesap işleri için oluşturduğumuz okul ile birliği hesabını aktif kullanmamaktayız.”(M4)

“Okul aile birliği tarafından yapılan harcamaların TEFBİS denen bir modüle işlenmesi gerekiyor. Bu modülün kullanımı hakkında herhangi bir kurs almadığımız için kullanamamaktayız. Böyle bir konu olduğunda ilçe milli eğitimdeki memurlardan ya da büyük okul müdürlerinden yardım alıyorum.”(M8)

Okulun ayniyat işleri konusunda ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz ve bu sorunları hangi yöntemlerle çözüyorsunuz sorusuna müdür yetkili öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler temalar ve o temalara ilişkin alt temalar şeklinde verilmiştir.

4.8. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemi Olan “Öğretmenlerin Okulun Ayniyat İşleri Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Nelerdir? İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Okulun Ayniyat İşleri Konusunda Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Bulgular

Temalar	f
TKYS modül yetkisi yok	12

Okulun ayniyat işleri taşınır kayıt yönetim sistemi üzerinden yapıldığı için bu modülün kullanım yetkisi bağımsız okul müdürlüklerine İlçe Mal Müdürlüğü tarafından tanımlanmaktadır. Yetki kullanımına erişim izni birleştirilmiş sınıflara tanımlanmadığından katılımcıların tamamı bu konu hakkında bir sorun ile karşılaşmadığını, genelde yılsonu işlemlerinin ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından yapıldığını belirtmişleridir.

Okula kaynak sağlanması konusunda ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz ve bu sorunları hangi yöntemlerle çözüyorsunuz sorusuna müdür yetkili öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler, alt temalara göre kategorize edilerek kodlanmıştır. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler temalar ve o temalara ilişkin alt temalar şeklinde verilmiştir.

4.9. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemi Olan “Öğretmenlerin Okula Kaynak Sağlama İşleri Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Nelerdir? İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Okula Kaynak Sağlanması Konusunda Karşılaşılan Sorunlar İle İlgili Bulgular

Temalar	f
MEM’den kaynak temini	5
Velilerden kaynak temini	8
Öğretmenlerden kaynak temini	7

Tablo 11’den anlaşılacağı üzere müdür yetkili öğretmenlerin okula kaynak sağlama konusunda yaşadığı sorunlarda tekrarlanma oranı en fazla olan kod “velilerden kaynak temini” konusundadır. Müdür yetkili öğretmenler birleştirilmiş sınıflı okullara kaynak sağlamanın en önemli unsurunun okul aile birliğini oluşturan velilerin olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin okula kaynak sağlama konusunda karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ait görüşleri şu şekildedir.

“Okulun gideri olduğunda oluşan giderleri genellikle öğretmenler ile birlikte karşılamaktayız. Okul aile birliği aracılığıyla köy bütçesinden kaynak veya ilçe milli eğitim müdürlüğümüzün ilgili şubesinden kaynak talebi yapıyoruz ancak alabildiğimiz kaynak çok sınırlı olmakta veya olmamaktadır.” (M4)

“Maalesef köy okullarına kaynak sağlama olanağımız yok. Kırsal kesimde maddi sıkıntı çeken velilerde yeterince okula destek olamıyor.” (M10)

“Okula kaynak sağlayamıyoruz. Öğretmenler olarak genelde kendimiz karşılıyoruz.” (M8)

5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırma birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okul işletmesinde karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini müdür yetkili öğretmenlerin görüşlerine dayanarak ortaya koymuştur.

Yapılan çalışma sonucunda birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okul işletmesinde karşılaştıkları sorunlar Bingöl (2002) tarafından yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Bingöl (2002) müdür yetkili öğretmenlerin görüşlerine dayanarak yaptığı çalışmada öğretmenlerin görüşlerini belirterek okul işletmesi alanında en fazla sorunun yaşandığını ortaya koymaktadır.

Araştırmanın verilerinin analizi sonucunda ortaya konan bulgulardan ilki müdür yetkili öğretmenlerin okulun donatım işleri konusunda karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara karşı geliştirdikleri çözümlerdir. Donatım işleri konusunda karşılaşılan sorunlar “Fiziki donatım, Elektronik donatım, Ders araç gereçleri” temaları altında toplanmaktadır. Müdür yetkili öğretmenler donatım konusunda karşılaştıkları sorunlara karşı geliştirdikleri çözüm önerileri; büyük okullardan temin etme ya da tamir masraflarını kendilerinin karşılamaları şeklinde olmuştur. Alan yazında da benzer bulgular Summak, Gören Summak ve Gelebek (2011) tarafından yapılan birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunlar ve öğretmenlerin bakış açısından olası çözüm önerileri adlı çalışmada da elde edilmiştir. Summak vd. (2011) çalışmalarında İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin BSO’lara daha fazla destek olmaları gerektiğini belirtmiştir. Yapılan çalışmada pek çok birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin kış aylarında okullarında ısınma için kullanılan odun-kömürü öğretmenlerin kendilerinin karşıladıklarını belirttiklerini dile getirmiştir.

Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okul işletmesinde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara karşı çözüm önerilerinin analizinde elde edilen diğer verilere bakıldığında “Okulun güvenlik, Lojman ve Ayniyat işleri”nin yürütülmesinde sorunla karşılaşmadıkları, bu durumun genelde okul lojman binalarının olmamasından, okulların köy yerleşkesinde bulunmasından dolayı güvenlik ile ilgili sorunlarla karşılaşılmasına ve ayniyat işlerinin TKYS modülü üzerinden yapılmasından dolayı bu modüle giriş yetkilerinin bulunmamasına bağlamaktadırlar.

Okulun onarım işleri konusunda müdür yetkili öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar büyük ve küçük onarımlarla ilgili olmuştur. Küçük onarımlar olarak müdür yetkili öğretmenler tarafından pencere ve kapı kollarının arızalanması, camların kırılması, elektrik prizleri, ampul ve floresanlarının bozulması gibi durumların gösterildiği ve küçük onarım problemlerinin öğretmenler tarafından karşılanarak

çözüldüğü bu durumun okula kaynak sağlayamama ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinden ödenek alınamamasından kaynaklandığı müdür yetkili öğretmenlerden elde edilen bulgulardır. Büyük onarımlar olarak ise müdür yetkili öğretmenler okulun iç ve dış boyasının eskimesi, çatı ile ilgili problemler, bahçe zemini ve oyun alanlarının bozulması gibi durumları belirtmişlerdir. Büyük onarımlarla ilgili durumu ilçe milli eğitim müdürlüklerine bildirdikleri elde edilen diğer bir bulgudur. Müdür yetkili öğretmenler bu gibi durumların okul işletmesinde sorunlara neden olduğu ve çözüm olarak her okulun kendine ait bütçesinin olması gerektiğini belirtmektedir.

Okulu koruma ve güzelleştirme işleri müdür yetkili öğretmenler tarafından hayli emek bir durumdur. Okulu güzelleştirme çalışmaları kapsamında okul bahçesinin ağaçlandırılması, köy hayvanlarının okul bahçesine girmesinin engellenmesi, okul dış duvarlarının çeşitli görsellerle süslenmesi gibi çalışmalar bu kapsamda yapılan çalışmalardan bazılarıdır. Bu konuda öğretmen, veli ve öğrencilerin birlikte hareket etme gayreti içinde bulunduğu, en fazla katkının ise öğretmenler tarafından sağlandığı elde edilen bulgularlardır.

Okulun yazışma işleri doküman yönetim sistemi (DYS) üzerinden gelen yazılara yine bu sistem üzerinden cevap verilmesi ile gerçekleşir. Müdür yetkili öğretmenlere e-imza yetkisi tanımlanır ve yazışmalar e-imza kullanılarak gerçekleştirilir. BSO'lar da görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okulun yazışma işleri konusunda elektrik kesintisinden ve internet alt yapısından kaynaklı sorunlar yaşandığı, doküman yönetim sisteminin kullanımı konusunda bilgi yetersizliğinden kaynaklı problem yaşandığı elde edilen bulgulardır. Yazışma işleri konusunda müdür yetkili öğretmenlerin ilçe milli eğitimde görevli memurlardan yardım aldıkları, alt yapı sorunları ve elektrik kesintileri nedeniyle yazışma işleri için ilçe milli eğitime gitmeleri gerektiği verilen cevaplardan elde edilen diğer bulgulardır. DYS hakkında müdür yetkili öğretmenlere seminer verilmesi ve alt yapı sorununun mobil alt yapı ile değiştirilmesi çözüm odaklı bir yaklaşım olacaktır.

Okula kaynak sağlama çeşitli ihtiyaçların giderilmesi için yapılan kermesler, okul aile birliği gelirleri, kantin gelirleri, yerel yönetimlerden alınan destekler, hayırseverlerin katkıları vb. kaynak sağlama yöntemleri ile elde edilen kaynakları içinde barındırmaktadır. BSO'lar da görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okula kaynak sağlama konusunda problemler yaşadıkları bulgusu elde edilmiştir. Müdür yetkili öğretmenlerin çoğu okula kaynak sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Kaynak sağlama konusunda okul aile birliklerinin yetersiz kalması, BSO'lar da kantin gelirlerinin olmayışı müdür yetkili öğretmenleri farklı kaynak sağlama yöntemlerine yöneltmiştir. Bu hususta hayırsever kuruluşlarla irtibat, sosyal medya üzerinden yardım sayfalarına başvuru gibi yöntemler kullanıldığı bulgusu elde edilmiştir. Kaynak sağlama konusunda genellikle öğretmenlerin birlikte okula kaynak sağladığı anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bingöl, H. N. (2002). *Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okullarında Müdür Yetkili Öğretmenlerin Karşılaştıkları Yönetim Sorunları Çorum İli Sungurlu İlçesi Örneği*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Balcı, A. & Aydın İ. (2004). Türkiye'de eğitim yöneticisi ve eğitim müfettişleri yetiştirme uygulamaları: sorunlar ve öneriler. *Çağdaş Eğitim*, 29 (307), 22-40.
- Denzin, N. & Lincoln, Y. (1998). *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks CA: SAGE Publications.
- Doğan, A.R. (2000), *Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Öğretim*. Trabzon: Uzun Yayınevi
- Fidan, N. & Baykul, Y. (1993), *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim Öğretmen Rehberi*. Ankara: MEB ve Unicef Türkiye Temsilciliği.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Köksal, K. (2003). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. İstanbul: Lisans Pegem A Yayıncılık
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2019). *Milli Eğitim İstatistikleri 2018-2019*. Ankara.
- Summak, M.S., Gören Summak, A. & Gelebek, M. S. (2011). Birleştirilmiş Sınıflarda Karşılaşılan Sorunlar ve Öğretmenlerin Bakış Açısından Olası Çözüm Önerileri (Kilis ili örneği). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3),1221 -1238
- Tekışık, H.H. & Mıhçı, C. (1968). *Birleştirilmiş Sınıflı Köy Okullarında Öğretim*. Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık.